

**BOLALAR KOMPOZITORLARI IJODINI O'RGANISH
JARAYONIDA UMUMTA'LIM MAKTAB O'QUVCHILARIDA
QO'SHIQCHILIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING
NAZARIY ASOSLARI**

Rajabova Marjona Ravshanjon qizi

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti "Musika va
san'at" mutaxassisligi 1-kurs magistranti

Trigulova A.X.

Ilmiy rahbar: p.f.n., v.b. professor

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14810766>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25- Yanvar 2025 yil

Ma'qullandi: 28- Yanvar 2025 yil

Nashr qilindi: 31- Yanvar 2025 yil

KEY WORDS

*bolalar kompozitorlari,
qo'shiqchilik madaniyati,
umumta'lim maktabi, musiqiy
tarbiya, estetik did, ijodiy tafakkur,
musiqiy ta'lim, tovush madaniyati,
ritm, intonatsiya.*

ABSTRACT

*Ushbu maqolada bolalar kompozitorlari ijodini o'rganish
jarayonida umumta'lim maktab o'quvchilarida
qo'shiqchilik madaniyatini shakllantirishning nazariy
asoslari yoritiladi.*

Bugungi kunda ta'lim tizimida yosh avlodni har tomonlama rivojlantirish, ularning ma'naviy va madaniy ongini shakllantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Xususan, umumta'lim maktablarida musiqiy tarbiya orqali o'quvchilarda badiiy didni rivojlantirish, estetik zavqni oshirish va milliy qadriyatlarni anglashga xizmat qiluvchi muhim vositalardan biri sifatida qo'shiqchilik madaniyatiga katta e'tibor qaratilmoqda. Bolalar kompozitorlari ijodi, ularning musiqiy merosi yosh avlodning musiqiy dunyoqarashini kengaytirishda, ijodiy tafakkurini rivojlantirishda va ma'naviy barkamol shaxsni shakllantirishda alohida o'rin tutadi. Mazkur tadqiqotda bolalar kompozitorlari asarlaridan foydalanishning nazariy asoslari, ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning usullari va bu orqali qo'shiqchilik madaniyatini shakllantirishning samarali yo'llari o'rganiladi.

Ushbu ishning dolzarbligi shundaki, u milliy va jahon musiqiy merosini yosh avlod tarbiyasiga integratsiya qilish, musiqiy ta'lim samaradorligini oshirish va o'quvchilarning ma'naviy-estetik rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishni maqsad qilib qo'yadi. O'quvchilarning ma'naviy kamoloti va estetik tarbiyasini shakllantirishda musiqiy ta'lim muhim o'rin tutadi. Musika san'ati inson qalbini boyituvchi, uning badiiy didini shakllantiruvchi kuchli vosita sifatida yoshlarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga, ma'naviy barkamollikka erishishga xizmat qiladi. Ayniqsa, bolalar kompozitorlari ijodidan foydalanish o'quvchilarda qo'shiqchilik madaniyatini rivojlantirish, ularning musiqiy dunyoqarashini kengaytirish va milliy musiqiy qadriyatlarimizni chuqurroq anglashlariga yordam beradi.

Bugungi globallashuv davrida yoshlarda milliy o'zlikni anglash, estetik didni rivojlantirish va madaniy qadriyatlarni qadrlash masalalari tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, umumta'lim maktablarida bolalar kompozitorlari ijodini

o'rganish nafaqat musiqiy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish, balki yosh avlod qalbida yuksak badiiy did va madaniy o'ziga xoslikni tarbiyalash uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Mazkur tadqiqotda bolalar kompozitorlari ijodini o'rganish orqali qo'shiqchilik madaniyatini shakllantirish jarayonining nazariy asoslari o'rganiladi, bu jarayonni takomillashtirishga xizmat qiluvchi uslubiy va amaliy yondashuvlar ishlab chiqiladi. Shu bilan birga, musiqiy ta'limda innovatsion usullarni qo'llashning ahamiyati ham yoritiladi.

Mavzuning dolzarbligi: Bugungi kunda o'quvchilarning ma'naviy kamolotini ta'minlash, ularni har tomonlama barkamol shaxs sifatida tarbiyalash ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda musiqiy ta'limning ahamiyati juda katta bo'lib, u bolalarning estetik didini rivojlantirish, ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish va milliy musiqiy merosni qadrlashlariga yordam beradi.

Bolalar kompozitorlari ijodi musiqiy ta'limning tarkibiy qismi sifatida o'quvchilarda badiiy did, tovush madaniyati va musiqiy tafakkurni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Shu bilan birga, bu jarayon orqali o'quvchilarning milliy o'zlikni anglash hissi mustahkamlanadi, ular jahon musiqiy madaniyati bilan ham tanishadilar. Biroq zamonaviy ta'lim jarayonida ushbu yo'nalishda metodik yondashuvlarni takomillashtirishga ehtiyoj mavjud. Globallashuv jarayonida madaniy qadriyatlarning zaiflashishi sharoitida milliy musiqiy merosni yosh avlod ongiga singdirish, ularning musiqiy ta'limi orqali ma'naviy va estetik tarbiyasini yuksaltirish masalasi tobora dolzarblashmoqda. Shuning uchun bolalar kompozitorlari ijodini o'rganish orqali qo'shiqchilik madaniyatini shakllantirish nafaqat musiqiy ta'lim samaradorligini oshirishga, balki yosh avlodning ma'naviy va badiiy barkamolligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi uning musiqiy tarbiya samaradorligini oshirishga, musiqiy qadriyatlarni yosh avlod ongiga singdirish va musiqiy ijodkorlikni rivojlantirishga yo'naltirilganligi bilan belgilanadi.

Hozirgi kunda yoshlarda milliy madaniyatga hurmat, estetik did va musiqiy tafakkurni shakllantirish jarayoni ta'limning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Umumta'lim maktablarida musiqiy tarbiya berish nafaqat musiqiy ko'nikmalarni rivojlantirish, balki yosh avlodning ma'naviy kamolotini ta'minlash, ularni barkamol shaxs sifatida tarbiyalashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, bolalar kompozitorlari ijodini o'rganishning ta'lim jarayonida alohida o'rni bor.

Bolalar kompozitorlari ijodi bolalarning musiqiy qiziqishini oshirish, ularning badiiy didini shakllantirish va musiqiy merosimizni anglashga yo'naltiruvchi eng samarali vositalardan biridir. Ushbu ijod namunalarining o'quvchilarga yondashuvi yengil, mazmuni esa tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgani bois, musiqiy ta'limni yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Biroq bugungi kunda umumta'lim maktablarida ushbu ijod namunalarini tizimli o'rganish va qo'shiqchilik madaniyatini shakllantirish bo'yicha yetarlicha nazariy va amaliy ishlanmalar mavjud emas.

Globallashuv va madaniy xilma-xillik sharoitida yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularning musiqiy tafakkurini kengaytirish va milliy o'zlikni anglash hissini shakllantirish dolzarb masalalardan biridir. Shu bois, bolalar kompozitorlari ijodidan samarali foydalanish musiqiy ta'lim jarayonini boyitadi, qo'shiqchilik madaniyatini shakllantirish orqali o'quvchilarni estetik va ma'naviy jihatdan rivojlantirishga zamin yaratadi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi musiqiy tarbiya va ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlar orqali bolalar kompozitorlari ijodini samarali qo'llash, bu orqali yosh avlodning

ma'naviy barkamolligini oshirish va milliy musiqiy madaniyatga bo'lgan hurmatni kuchaytirish bilan belgilanadi.

Xulosa

Bolalar kompozitorlari ijodini o'rganish va uni umumta'lim maktablari musiqiy ta'lim jarayoniga integratsiya qilish o'quvchilarda qo'shiqchilik madaniyatini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu jarayon nafaqat musiqiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishga, balki o'quvchilarning estetik didini oshirish, milliy musiqiy merosni anglash va badiiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bolalar kompozitorlari ijodi mazmuni, yengil va bolalarga mosligi tufayli musiqiy tarbiyada samarali vosita sifatida foydalanilishi mumkin. Ushbu asarlarni ta'lim jarayoniga kiritish orqali o'quvchilarda musiqa san'atiga qiziqish uyg'otish, ularning ijodiy tafakkuri va musiqiy savodxonligini oshirishga erishiladi.

Shuningdek, qo'shiqchilik madaniyatini shakllantirish uchun musiqa darslarida ovoz chiqarib qo'shiq aytish, ritm va intonatsiya ustida ishlash kabi metodik yondashuvlarni qo'llash zarur. Ushbu yondashuvlar musiqiy tarbiya jarayonini yanada samarali qilishga, bolalarda o'z madaniyati va merosiga bo'lgan hurmatni shakllantirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, bolalar kompozitorlari ijodidan ta'lim jarayonida foydalanish musiqiy ta'limning samaradorligini oshirish bilan birga, o'quvchilarni ma'naviy va estetik jihatdan barkamol shaxs sifatida tarbiyalash uchun mustahkam asos yaratadi. Bu esa milliy va jahon musiqiy madaniyatini yosh avlod ongiga singdirishda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedov, J. "Musiqiy tarbiya nazariyasi va metodikasi". – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2018.
2. Karimova, N. "Bolalar musiqasi va uning tarbiyaviy ahamiyati". – Toshkent: San'at nashriyoti, 2020.
3. Xudoyberganov, S. "O'zbek xalq musiqasi va bolalar ijodi". – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2017.
4. Xoliqova, D. "Musiqiy madaniyatni shakllantirishda qo'shiqchilikning o'rne". – Toshkent: Innovatsion pedagogika, 2019.
5. Raxmatullayeva, M. "Musiqa darslarida bolalar kompozitorlari ijodidan foydalanish". – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
6. Piston, W. "Harmony". – Boston: Schirmer, 1978.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori: "Ma'naviyat va ma'rifatni rivojlantirishda musiqiy ta'limning o'rne". – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi matbuot markazi, 2022.
8. World Music Association. "Children's Music: Education and Development". – London: Routledge, 2020.
9. Jalilova, R. "Milliy musiqiy qadriyatlarni o'quvchilarga o'rgatish metodikasi". – Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti, 2019.
10. Trigulova A. X. Fortepiano darslarida asarlarni badiiy-obrazli ijro etish ko'nikmalarini shakllantirishning didaktik shart-sharoitlari. «Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar». Журн., 2024-йил, 9-сон., 282- 286 в.
11. Trigulova A. X. The importance of the course "history and theory of music science" in the professional training of masters of musical culture faculties of pedagogical universities. The Bioscan, (Special Issue-1), Retrieved from 19(2): S.I (1), 2024., 191-194 6

12. Trigulova A. X. The Significance of b.v. Asafyev's Intonation Theory in the Instrumental-Performance Training of a Music Teacher.,192 – 195 6

INNOVATIVE
ACADEMY